

СУСІДСЬКА ВЗАЄМОДОПОМОГА¹ (А)

Наприкінці 2000 року перед Олексієм Поволоцьким, координатором українсько-британського проекту «Упровадження моделі поліцейської діяльності, заснованої на підтримці громадськості, в Україні», постала неабияка проблема: небажання тієї самої громадськості співпрацювати з міліцією в рамках впровадження ідеї, що зарекомендувала себе в багатьох країнах.

Чудова теорія, підкріплена вдалим досвідом Великобританії та США, розповідала про організовані місцеві осередки жителів – так звану систему «Neighbourhood Watch», тобто «Сусідської взаємодопомоги». Що й отримала цю назву.

Сусідська взаємодопомога – метод тісної спільної роботи за участі мешканців будинків, під'їздів, приватних господарств, міліції та місцевої влади з метою допомогти людям захистити себе та свою власність, зменшити небезпеку вчинення злочинів та поліпшити умови проживання за допомогою: поліпшення рівня безпеки житла; підвищення пильності; створення командного духу серед сусідів; поліпшення якості проживання.

Поліцейські статистичні дані розвинених країн свідчать про зниження багатьох видів злочинності в районах, де розвинена «Сусідська взаємодопомога». Тому важливо, щоб міліція й громадськість працювала разом з метою запобігання та виявлення злочинів.

Індивідуальні організації сусідської взаємодопомоги мають різні властивості, в залежності від району, в якому вони розташовані. Проте, абсолютна більшість організацій мають однакові риси:

---

¹ Ситуаційна вправа створена з навчальною метою, а не для того, щоб проілюструвати ефективність чи неефективність прийнятого рішення. Вона підготовлена за методичної підтримки Консорціуму із удосконалення менеджмент-освіти в Україні (CEUME) у рамках конкурсу «Самоорганізація громадян для вирішення місцевих проблем: акумуляція найкращих практик», який проводила програма «Громадянське суспільство та належне врядування» Міжнародного фонду «Відродження».

1. Організації можуть створюватися спільно з міліцейськими дільницями або, інколи, з місцевою владою.

2. Первинні організації можуть відрізнятися за розміром від декількох приватних домоволодінь до кількох багатоквартирних будинків.

3. Кожна міліцейська дільниця повинна мати окремого співробітника, щоб працювати з учасниками сусідської взаємодопомоги.

4. Первинні організації сусідської взаємодопомоги управляються їхніми членами через координатора, підтримуються міліцією та об'єднуються в загальну асоціацію сусідської взаємодопомоги.

5. Добровільно обраний координатор, який проживає на даній території, координує роботу організації й взаємодіє з міліцією. Координатор діє як сполучна ланка між мешканцями та міліцією.

Всі члени сусідської взаємодопомоги працюють для запобігання злочинів, підвищення безпеки та зменшення небезпеки стати жертвою злочину.

Члени організації отримують інформацію від міліції, загальної асоціації сусідської взаємодопомоги або місцевої влади. Цей зв'язок допомагає мотивувати членів і підтримувати активність організації.

Кожна первинна організація – ініціатива громадськості, що підтримана міліцією, але не керується нею.

Сусідська взаємодопомога – це й сприяння зближенню людей і залучення їх в активне громадське життя району. Створюється сильний командний дух об'єднання, оскільки люди пізнають один одного й піклуються один про одного. Сусідська взаємодопомога дає людям шанс створити дружні відносини з сусідами, допомогти один одному, особливо це актуально для вразливих соціальних груп. Будь-хто може приєднатися до «Сусідської взаємодопомоги», і кожен може сприяти її досягненням. І будь-яке об'єднання жителів – незалежно велике воно чи маленьке – може створити організацію «Сусідської взаємодопомоги». До цієї організації можуть увійти не лише кілька багатоквартирних будинків по вулиці, або кілька приватних домоволодінь, але й мешканці цілих районів та міст. Кожна організація може мати свої особливості, можна навіть не використовувати назву «Сусідська взаємодопомога», але, по суті, будь-які організації подібного зразка мають на меті задовольняти потреби їхніх членів й району, де проживають. Вони створюються об'єднаннями мешканців та їм належать, і саме члени цих об'єднань здійснюють реальний внесок у поліпшення якості проживання в своєму районі.

Отже, система сусідської взаємодопомоги передбачала з боку громадськості надання зусиль на появу групи громадян, організованих за територіальною ознакою, що мають слідкувати за громадським порядком

на своїй території та **активно співпрацювати з міліцією** для профілактики правопорушень (як на організаційному так і на технічному рівнях).

Що ви наразі подумали? На 90% впевнені, щось – на кшталт: «Ага, мова іде про доноси». Мабуть, у даному разі таке мала й на думці й більшість мешканців двох пілотних районів, де впроваджувався проект.

*Дуже яскраво розповідає про ситуацію у Комінтернівському районі керівник місцевої комунальної служби в той час **Ольга Бондура**:*

«До початку реалізації програми населення на території, яку я представляю, було розрізнене, неорганізоване, нікому нічого не було потрібно. У кращому разі окремі громадяни приходили скаржитися в ЖЕК про те, що в під'їздах брудно, валяються шприци, постійно збираються бомжі та наркомани. Але ми були не в змозі з нашими невеликим трудовим колективом щодня наводити порядок у під'їздах і на прилеглий до будинків території».

Отже, хоч співпраця мала бути спрямована на підвищення безпеки помешкань, життя та здоров'я громадян, громадяни ніяким чином не хотіли активно брати участь у проекті.

Як козаки-міліціонери у народ ходили

Найбільший рівень тяжких правопорушень серед усіх районів Харкова та Харківської області на той час був у Комінтернівському районі міста. Цифри вражали правоохоронців та лякали населення. До того ж усі чисельні показники кількості скоєних злочинів аж ніяк не хотіли покращуватися, не зважаючи на підвищену зацікавленість представників міліції.

Харківський Університет внутрішніх справ, що розташований саме в цьому районі, ініціював пошуки шляхів вирішення такої ситуації.

Був вивчений світовий досвід, написаний та профінансований українсько-британський трирічний проект «Упровадження моделі поліцейської діяльності, заснованої на підтримці громадськості, в Україні».

Діяльність проекту розгорталася на двох пілотних територіях: у Комінтернівському районі міста Харкова та Дергачівському районі Харківської області. Міський район налічував 93 тисячі населення, а сільський район – 34 тисячі мешканців.

***Дільничний інспектор міліції міського відділу міліції Комінтернівського РВ Ході К.Н.** розповідає про криміногенне становище у районі: «Так, найбільш часто здійснюваними злочинами на території обслуговування є грабежі та крадіжки, з проникненням в житлові приміщення. На території «Нових Будинків» відбувається 4 тяжких злочини*

з 6, зареєстрованих по Харківській області. Дана ситуація складається через погану освітленість вулиць, з недбайливості самих громадян»

Криміногенна ситуація в Дергачівському районі Харківської області була схожа та ускладнювалась ще й розповсюдженням у приватних домогосподарствах вирощування рослин для виробництва наркотичних речовин з їх наступним збутом.

Українські реалії

Активність мешканців великих та малих міст старого та нового світу дуже відрізняється від українських реалій. Не йдуть наші люди ні на які засідання за запрошенням міліції ні в які помешкання, будь-то школа або будинок культури.

Отже, на цьому етапі в проекті було виконано багато організаційних та технічних завдань з боку міліції, але була майже відсутня взаємодія з населенням.

Майже рік бився Харківський університет внутрішніх справ у цьому напрямку. Та вирішив залучити громадську організацію, яку обрали за конкурсом, щоб саме вона налагодила взаємодію міліції та населення, провела збори мешканців та обрала координаторів, які будуть представляти свої території.

Цією організацією стала Молодіжна громадська організація «Центр молодіжного розвитку», яку на той час очолювала **Маріанна Голованова**. Практичний психолог за однією освітою та інженер інформаційних систем за другою з досвідом кадрової, організаційної та керівної роботи у засобах масової інформації – вона відіграла найважливішу роль в організації взаємодії громадськості, муніципальних структур та міліції.

Маріанна Голованова на самому початку зрозуміла, що виходом з даної ситуації є ініціювання організації більш широкої взаємодії ніж громадськість/міліція для попередження злочинів. Потрібно було вирішити – перенесення проблеми зі сфери покращення кримінальної статистики до започаткування руху з підняття соціальних стандартів, покращення морального клімату через спільне вирішення місцевих проблем, організацію турботи про знедолених, налагодження побутових умов мешкання, доглядання території спільного користування, проведення свят.

З інтерв'ю М. Голованової у документальній стрічці:

«Нині в Україні, в Харківській області триває пілотний проект з взаємодії міліції та населення, заснованої на підтримці громадськості. І ось

один з пілотних районів – Комінтернівський район, на території якого ми зараз перебуваємо. За моєю спиною майданчик, який побудовано й обладнано в рамках цього проекту для дітей 27 і 28 мікрорайонів, щоб таким чином забезпечити активне дитяче дозвілля. Ця робота була необхідна для того, щоб зробити перспективну профілактику правопорушень у дітей, які підростають».

Таким чином, перед робочою групою проекту постало кілька варіантів вирішення проблеми з створення системи сусідської взаємодопомоги на місцях:

а) Задіяти адміністративний ресурс: міліцію, місцеву владу, депутатів для отримання контакту з представниками місцевих громад.

б) Провести додатковий волонтерській набір до громадської організації з цільових територій для представлення інтересів цих громад активними місцевими мешканцями у взаємодії з міліцією.

в) Виявити лідерів, яким довіряє більшість мешканців громади, навчити їх визначати та вирішувати проблеми території, залучаючи мешканців та доступні ресурси.

Всі ці варіанти тактичного вирішення проблеми виявлення потенційних координаторів «Сусідської взаємодопомоги» мають право на життя. І ми у роботі використали всі ці підходи. Та, тільки один з цих технологічних прийомів допоміг створити міцні осередки, які здатні довго та продуктивно працювати на благо громади у широкому сенсі цього визначення».

Здогадалися, який?

